

Педагогічні науки та освіта

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
Запорізького обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

Випуск
XXXVI–XXXVII

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ ТА ОСВІТА

Збірник наукових праць
Запорізького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

Випуск XXXVI–XXXVII

Запоріжжя
СТАТУС
2021

УДК 37 (08)
ББК 74я43
П24

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ ТА ОСВІТА Випуск XXXVI–XXXVII
Засновано у 2007 році

Засновник
**Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради**

Редакційна колегія:

Т. Є. Гура (гол. ред.), д-р психол. наук, професор;
Л. А. Чернікова (заст. гол. ред.), канд. пед. наук, доцент, Заслужений працівник освіти України;
Є. О. Гревцева (заст. гол. ред.), канд. наук з держ. управління, доцент;
О. І. Гура, д-р пед. наук, професор;
А. Ж. Мурзалінова, д-р пед. наук, професор;
О. В. Варецька, д-р пед. наук, доцент;
С. І. Подмазін, д-р філос. наук, доцент

Збірник наукових праць
Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
серія КВ № 14046-3017ПР від 08.05.2008.
**Друкується за рішенням Вченої Ради КЗ «ЗОІППО» ЗОР
(протокол № 2 від 20.05.2021 р.)**

Рецензенти:

О. І. Іваницький, д-р пед. наук, професор Запорізького національного університету;
А. В. Сущенко, д-р пед. наук, професор Класичного приватного університету.

Адреса редакції:

69035, м. Запоріжжя, вул. Незалежної України, 57-А.

П24 Педагогічні науки та освіта : збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. — Вип. XXXVI–XXXVII. — Запоріжжя : СТАТУС, 2021. — 268 с. — Бібліогр. в кінці ст.

ISBN 978-617-8040-04-8

Збірник наукових праць присвячений актуальним проблемам педагогічної науки та освіти всіх рівнів в умовах реформування. У випуску представлено статті учасників VII Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи».

Для науковців, педагогів, аспірантів, магістрантів, викладачів закладів освіти всіх типів.

УДК 37(08)
ББК 74я43

ISBN 978-617-8040-04-8

© КЗ «ЗОІППО» ЗОР, 2021

© Автори, 2021

© Видавництво «СТАТУС», оформлення, 2021

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори.

Редакція не завжди поділяє їхні погляди.

ЗМІСТ / CONTENTS

1. *Аксьонова О. П., Півненко Ю. В.*
Методика визначення освітнього ефекту проєкту
«Перші інклюзивні ігри»
Aksionova O, Pivnenko Yu.
Method of determination of educational effect of the
project «The first inclusive games» 8 С. 8–17
2. *Атаманчук Н. М.*
Поради батькам щодо творчого розвитку дітей
дошкільного віку: ресурс арт-практик
Atamanchuk N.
Advice to parents about the creative development of
preschool children: a resource of art practices 18 С. 18–24
3. *Атрошенко К. В., Заменягре О. М.*
Роль громадських організацій у підвищенні квалі-
фікації педагогічних працівників
Atroshenko K., Zamenyagre O.
Role of public organizations in training of pedago-
gical workers 25 С. 25–30
4. *Балухтін С. В.*
Інформаційно-комунікаційні технології в профе-
сійній діяльності вчителя
Balukhtin S.
Information and communication technologies in the
professional activity of the teacher 31 С. 31–37
5. *Безкороваєва Н. В.*
Власний цифровий контент як показник інформа-
ційно-цифрової компетентності учня
Bezkorovaieva N.
Own digital content as an indicator of information
and digital competence of the student 38 С. 38–45
6. *Гавриш Н. В., Рейпольська О. Д.*
Освіта дітей раннього і дошкільного віку: пробле-
ми і шляхи розв'язання
Gavrish N., Reypolskaya O.
Education of early and preschool children: problems
and ways of resolution 46 С. 46–53

7. *Галкіна Т. М.*
 Формування ключових компетентностей здобувачів освіти на уроках української мови та літератури
Galkina T.
 Formation of key competencies of educators in lessons of ukrainian language and literature 54 С. 54–61
8. *Глазунов М. М., Чухненко П. С.*
 2-D картографування освітньої інформації на уроках хімії
Glazunov N., Chukhnenko P.
 2-D mapping of educational information in chemistry lessons 62 С. 62–71
9. *Гранд М. А.*
 «Педагогічне колесо» – показник професійного зростання педагогів системи позашкільної освіти
Grand M.
 «Pedagogical wheel» – indicator of professional growth of teachers of the extracurricular education system . . . 72 С. 72–81
10. *Гревцева Є. О.*
 Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти
Hrevtseva YE.
 Priority directions of state policy in the field of education 82 С. 82–89
11. *Єрмак Г. В., Омел'яненко О. А.*
 Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом конструктора LEGO
Yermak G., Omelianenko O.
 Development of creative abilities of children of senior preschool age by means of the lego designer 90 С. 90–95
12. *Зазуліна Л. В.*
 Сприяння розвитку комунікативної компетенції педагогів у системі підвищення кваліфікації
Zazulina L.
 Assisting in developing of communicative competency of teachers in qualification development system 96 С. 96–104
13. *Землянкіна О. В.*
 Система роботи практичного психолога з питань формування комфортного освітнього середовища
Zemliankina O.
 The system of work of a practical psychologist on issues of formation of a comfortable educational surrounding 105 С. 105–112

-
14. *Зукіна В. О.*
Оцінка організації освітніх та управлінських процесів внутрішньої системи забезпечення якості освіти
Zykina V.
Assessment of the organization of educational and management processes of the internal quality system of education 113 С. 113–124
15. *Іванов С. А.*
Обчислювальне мислення у структурі цифрової компетентності
Ivanov S.
Computation thinking in the structure of digital competence 125 С. 125–131
16. *Кіріллова А. О., Антоненко І. Ю.*
Соціальний інтелект підлітків з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання
Kirillova A., Antonenko I.
Social intelligence of adolescents with special educational needs in the conditions of inclusive education . 132 С. 132–137
17. *Компанець Н. М.*
Структура управління інклюзивною освітою
Kompanets N.
Inclusive education management structure 138 С. 138–148
18. *Кравченко Ю. М., Нагорна Н. М.*
«Методичні об'єднання» VS «професійні спільноти»: практики організації освітянської взаємодії
Kravchenko Y., Nagorna N.
«Methodical associations» VS «professional community»: practices of organization of educational interaction 149 С. 149–156
19. *Левінець Н. В.*
Рухова діяльність – основа формування рухової компетентності дітей дошкільного віку
Levinets N.
Motor activity – the basis for forming of motor competence of preschool children 157 С. 157–164

20. *Лізвінський В. Л.*
 Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках географії засобами веборієнтованих інтелектуальних ігор
Lizvinskiy V.
 Web-based intellectual games' technology for activating pupils' cognitive activity at geography lessons 165 С. 165–171
21. *Макаревич В. М.*
 Полівекторність методичної роботи як концепт якості в закладі загальної середньої освіти
Makarevych V.
 Polyvectority of methodological work as a concept of quality of school is presented 172 С. 172–182
22. *Мінакова І. В.*
 Розвиток професійної компетентності педагогів щодо профілактичної роботи в закладах освіти
Minakova I.
 Development of professional competence of teachers towards preventive work in educational institutions . . 183 С. 183–188
23. *Нежурко Л. Л.*
 Інформаційно-комунікаційні технології та цифровізація освіти
Nezhurko L.
 Information and communication technologies and digitalization of education 189 С. 189–197
24. *Олексюк О. Р.*
 Розвиток STEM-компетентностей вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти
Oleksiuk O.
 Development of stem competencies of teachers in postgraduate pedagogical education 198 С. 198–204
25. *Подмазін С. І.*
 Інформаційна сутність особистості
Podmazin S.
 Information essence of personality 205 С. 205–211
26. *Половіна О. А., Кондратець І. В.*
 Підготовка майбутніх вихователів: метод живописних перформансів
Polovina O., Kondratets I.
 Training of future educators': the method of painting performances 212 С. 212–222

27.	<i>Слівіна А. О.</i> Особливості професійної компетентності керівників гуртків туристсько-спортивного спрямування <i>Slivina A.</i> Features of professional competence leaders of tourist and sports groups	223	С. 223–229
28.	<i>Титаренко С. А.</i> Особливості розвитку евристичного мислення старших дошкільників засобом ТРВЗ-технології <i>Titarenko S.</i> Features of development of senior preschoolers' heuristic thinking by means of TSIP-technology	230	С. 230–237
29.	<i>Уракова О. М., Горбатенко Ю. В.</i> Підвищення професійної компетентності педагогів фізкультурно-спортивного напрямку закладів позашкільної освіти в ході організації освітнього процесу під час дистанційного навчання <i>Urakova O., Horbatenko Yu.</i> Increasing the professional competence of teachers of physical and sports directions of extracurricular education institutions in the organization of the educational process during distance learning	238	С. 238–246
30.	<i>Чорна В. М.</i> Формування професійної компетентності вчителя іноземних мов в умовах неперервної освіти <i>Chorna V.</i> The formation of foreign languages teacher's professional competence in the conditions of postgraduate education	247	С. 247–254
21.	<i>Шалига А. С.</i> Інформаційно-комунікаційні технології в роботі фахівця психологічної служби в закладах освіти <i>Shalyga A.</i> Information and communicative technologies in the work of a psychological service specialist in educational institutions	255	С. 255–261
	НАШІ АВТОРИ	262	
	ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ ЗБІРНИКА . .	264	

УДК: 37.042-056.2/.3:796(045)

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ЕФЕКТУ ПРОЄКТУ «ПЕРШІ ІНКЛЮЗИВНІ ІГРИ»

*О. П. Аксьонова, Ю. В. Півненко,
КЗ «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» ЗОР*

У статті обґрунтована методика визначення освітнього ефекту навчально-методичного проєкту «Перші інклюзивні ігри». Розроблена схема, до змісту якої включені показники за п'ятьма розділами: компетентісно орієнтована освіта; життєзначуща освіта; персоналізована освіта; кооперативна освіта; здоров'я центрована освіта.

Ключові слова: освіта, методика навчання, інклюзія, підвищення кваліфікації, педагог, семінар, проєкт, фізичне виховання.

Постановка проблеми. Інклюзивна освіта – один із потужних напрямів реформи України як сучасної держави світового рівня. Найбільш значущий ефект інклюзії – соціалізація людей з особливими освітніми потребами, рівний доступ до освіти.

На сьогодні унормоване додаткове кадрове забезпечення освітнього процесу (введені посади асистента вихователя / учителя групи / класу з інклюзивним навчанням); проведення корекційно-розвиткової роботи в закладах освіти з інклюзивним навчанням. У структурі корекційно-розвиткової роботи передбачено проведення занять з лікувальної фізичної культури з дітьми та підлітками, які мають особливі освітні потреби. На жаль, більшість фахівців проводять заняття з лікувальної фізичної культури за старою методикою, яка побудована на принципах обмежень та відновлення. Ефект таких занять тимчасовий. Досвід інклюзивної освіти зарубіжжя свідчить про перспективність проведення занять адаптивною фізичною культурою із залученням учасників різних типологічних груп. Соціалізація людини засобами адаптивної фізичної культури передбачає не лише тренування, а й публічну демонстрацію своїх досягнень. Йдеться про участь у турнірах, змаганнях спортивного характеру. Однак сьогодні не відпрацьований механізм проведення інклюзивних спортивних змагань. У світі продовжує панувати спеціальна олімпіада, паралімпійські ігри, особливістю яких є змагання між учасниками, які мають конкретні нозології, й відповідне до нозологічних ознак учасників суддівство.

Саме методичний вакуум у контексті зазначеного напрямку інклюзивної освіти обумовлює актуальність проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні наголошено на зосередженні «зусиль, ресурсів на розв'язанні найбільш гострих проблем, які стримують розвиток, не дають можливості забезпечити нову якість освіти, адекватну нинішній історичній епосі». Серед гострих проблем виокремлено зокрема «відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального та духовного розвитку і соціалі-

УДК 159.9:316.6

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПІДЛІТКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

*А. О. Кіріллова, І. Ю. Антоненко,
КЗВО «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» ЗОР*

У статті розглянуто проблему формування соціального інтелекту підлітків в умовах інклюзивного навчання через реалізацію завдань для активізації когнітивних здібностей та навичок. Подано структуру та модель інтелекту за рівнями. Продіагностовано та продемонстровано результати щодо рівнів сформованості соціального інтелекту в підлітків з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: соціальний інтелект, підлітки з особливими освітніми потребами, інклюзія.

Постановка проблеми. Підлітковий вік – період активної трансформації особистості. Для підлітків найбільш значущим є спілкування, він є провідним видом діяльності, що активізує процес формування соціального інтелекту (далі – СІ). При наявності в дитини-підлітка певної нозології формування СІ ускладнюється: діти з труднощами соціалізуються в суспільстві, важко встановлюють контакт, інтерпретують наміри інших тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування та розвитку СІ висвітлена в працях таких українських вчених, як Е. Івашкевич, який розглядає природу, структуру та складові СІ особистості; Я. Каплуненко, який присвячує свої роботи чинникам розвитку СІ; Н. Руда говорить про СІ у структурі інтелекту; С. Харченко описує СІ в юнацькому періоді.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити рівень розвитку СІ підлітків з особливими освітніми потребами (далі – ООП); виявити закономірності в розвитку СІ та адаптації, соціалізації підлітків з особливими освітніми потребами (далі – ООП) в учнівському колективі; дібрати комплекс прийомів та методів для розвитку передумов СІ підлітків з ООП.

Виклад основного матеріалу. Інтелект – найскладніша розумова здібність [7, с. 622]. Його розглядають у широкому та вузькому значенні. Широкий зміст полягає у тому, що науковці визнають один-єдиний інтелект, який має рівневу структуру (табл. 1).

Структура інтелекту (широке розуміння)

I рівень	рівень функціонування когніцій (психічних процесів, мови і мовлення)
II рівень	рівень метакогніцій (інтелектуальна ініціація, рефлексія, децентрація, інтелектуальні стратегії й уміння (здатності та компетентності), метакогнітивний моніторинг, інтуїція, інтелектуальні атитюди (цінності, смисли)
III рівень	рівень ампліфікації характеристик I та II рівнів; здійснення інтелектуальної діяльності на неусвідомлюваному рівні
IV рівень	рівень метаінтелектуальної діяльності (експлікація індивідуальних творчих здобутків особистості)

У вузькому розумінні інтелект представлений в моделі Г. Гарднера, який описує сім видів інтелекту та цим доповнює рівневу модель (рис. 1).

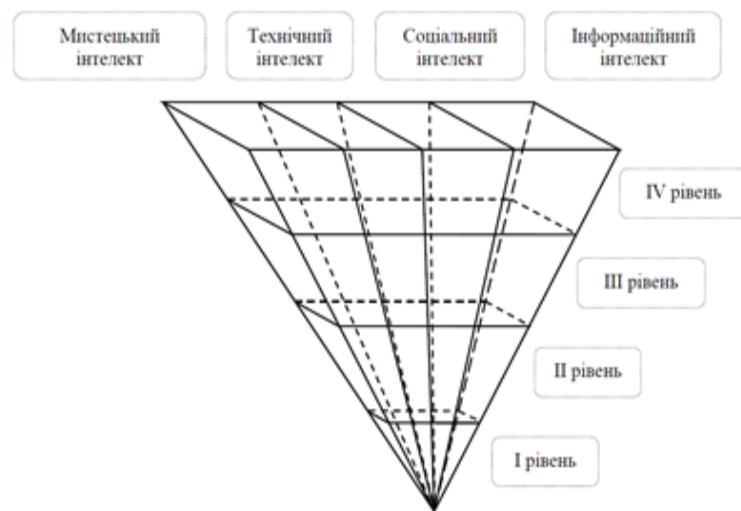

Рис. 1 Модель інтелекту (за Г. Гарднером)

Саме ця модель висвітлює СІ як складову загального рівня здібностей [4, с. 103–106]. Отже, СІ – особливий «соціальний дар», що забезпечує процес розуміння у взаєминах з людьми, їхнє соціальне пристосування до навколишньої реальності, прийняття себе як частки соціуму [3, с. 60].

СІ починає формуватися ще в дошкільному віці під час безпосереднього контакту зі значущими дорослими, але найбільше значення він набуває саме в підлітковому віці. У цей період починають проявлятися гендерні відмінності в спілкуванні та поведінці, а при певних перешкодах у формуванні СІ, наприклад, при наявності ООП, підлітки не можуть повноцінно реалізувати себе в колективі. Це підтверджується дослідженнями Е. Івашкевича, який зазначає, що для формування СІ потрібний хоча б достатній рівень IQ, бо інакше це гальмуватиме здатність підлітка до пізнання поведінки інших людей [2, с. 156]. Спираючись на це, є необхідність виявити рівні розвитку СІ у підлітків з ООП та встановити їхній зв'язок з соціалізацією дітей в учнівському колективі. Базою дослідження стала Запорізька загальноосвітня школа I–III ступенів № 66. У діагностиці взяли участь 4 учні з ООП, які пройшли тест «Соціальний інте-

лект» Дж. Гілфорда. Для більш якісного опрацювання отриманих результатів нами була розроблена анкета для асистентів учителів, яка допомогла проаналізувати місце кожної окремої дитини в учнівському колективі.

Тест «Соціальний інтелект» ставить за мету продіагностувати здатність підлітка встановлювати зв'язки між поведінкою та наслідками; виявити рівень сформованості навички володіння та розрізнення невербальних людських реакцій; навички розрізнення змісту висловлювання в залежності від контексту та структури взаємостосунків у динаміці (рис. 2).

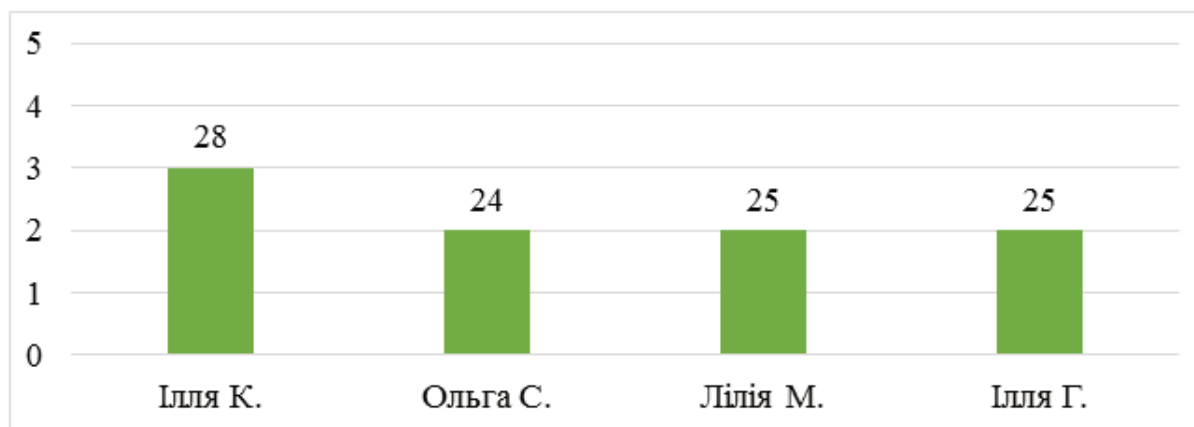

Рис. 2. Рівні сформованості СІ у підлітків з ООП

Отже, рисунок 2 демонструє результати кожного окремого підлітка у вигляді сумарної оцінки субтестів, яка переводиться в стандартне значення від 0 до 5 та дає змогу робити висновок про відповідний рівень здатності до пізнання поведінки інших. Узагальнюючи отримані результати діагностики, дійшли такого висновку про рівні сформованості СІ у підлітків з ООП в умовах інклюзивної освіти: 75 % підлітків мають рівень сформованого СІ нижче середнього, 25 % – середній.

Результати анкети для асистентів учителів дозволяють зробити такі висновки:

1) Ілля К.: до підлітка однокласники ставляться негативно, часті суперечки в класі, учень гостро реагує на всі ситуації (можливі навіть прояви агресії та істерики);

2) Ольга С.: дівчину колектив часто ігнорує, дуже рідко висміює, не сприймається однокласниками як частина учнівського колективу, хвилюється через це;

3) Лілія М.: учениця успішно соціалізована в учнівському колективі, адекватно критична до власних та чужих вчинків;

4) Ілля Г.: до учня колектив ставиться нейтрально, його поведінка не має певних особливостей та залежить від ситуації, яка складається.

Спираючись на отримані результати тесту та анкети, можемо зробити такі висновки: рівень сформованості СІ залежить не лише від особистісних

якостей однієї людини, а й від колективу, в якому вона знаходиться. Ми бачимо, що підліток із середніми показниками СІ не знайшов спільної мови з учнівською групою, тому його соціальні якості пригнічуються та не реалізуються повною мірою. А учениця з показниками нижче середнього успішно адаптувалася в колективі. Тобто це підтверджує думку Г. Айзенка про те, що всі здібності людини розвиваються в процесі діяльності, СІ не виключення. На його погляд, СІ може сформуватися лише в колективі та під час безпосередньої взаємодії середовища [5, с. 168].

Р. Селман визначає 5 етапів розвитку СІ:

1) нульовий (досоціальний) характеризується нездатністю розуміти людську поведінку. Ця стадія закінчується в той віковий період, коли дитина починає проявляти активний інтерес до власних та чужих емоцій;

2) перший етап характеризується появою вміння розрізнявати зовнішній та внутрішній людський світ та закінчується вмінням йти на компроміс;

3) другий етап характеризується вмінням приймати різні людські погляди та позиції, вмінням пропонувати іншим зайняти свою позицію;

4) третій етап припадає на підлітковий вік та характеризується розумінням цілей поведінки оточуючих, складаються уявлення про процес людської взаємодії;

5) четвертий етап проявляється в усвідомленні рівнів людської близькості та усвідомлення особливостей та значення побудови людських взаємин [6, с. 42].

Ці етапи розвитку СІ можливі лише при наявності ряду когнітивних навичок (Г. Бернс та А. Стаатс):

1) уміння називати об'єкти, їхні властивості, суттєві ознаки та ін.;

2) уміння переказувати;

3) встановлювати родові та видові зв'язки;

4) володіння навичкою словесної асоціації [1, с. 58].

На думку Я. Каплуненко, ще однією важливою умовою для успішного формування СІ є відповідне функціонування лобних долей мозку людини, що впливає не лише на розумовий розвиток індивіда, а й на формування ряду особистісних якостей, самоконтролю, навички оцінки різних обставин. Саме дисфункція лобних долей, за даними А. Дамазіо, впливає на формування антисоціальних рис в особистості. Та не менш важливим для формування СІ є аспект типу нервової системи кожної окремої людини [6, с. 55].

На основі вищесказаного, нами було дібрано орієнтовний комплекс завдань, які слугуватимуть базисом для подальшого розвитку СІ у підлітків з ООП в умовах інклюзивної освіти за допомогою тренінгової програми згурпування колективу. Комплекс дібраних вправ впроваджений у роботу корекційних педагогів та асистентів учителів та розрахований на 3 семестри (близько 15 місяців).

Дібрані завдання розраховані на встановлення послідовності подій на основі малюнків та з паралельним складанням розповіді; встановлення причинно-наслідкових зв'язків (відповідь на питання «Що сталося далі?» або «Чому так сталося?»); встановлення аналогій; визначення суттєвих ознак понять; виключення зайвого поняття; класифікація предметів та називання узагальнюючого слова; порівняння понять; робота над емоційно-вольовою складовою особистості (ознайомлення з різними емоціями та їхніми проявами; ведення щоденника емоцій; визначення самооцінки підлітка; визначення емоцій, які домінують в учня; визначення ситуацій, коли відчувається певна емоція та пошук шляхів контролю негативних проявів; визначення шляхів «емоційної підзарядки»). Дібрані завдання спрямовані переважно на розвиток логічних операцій загального рівня мислення, на розвиток емоційної складової СІ та корекцію самооцінки підлітка. Кожне завдання передбачає не лише його виконання, а й складання розповіді або аргументацію власних думок.

Отже, для успішного розвитку СІ необхідний базис, який починає формуватися ще в дошкільний період. На основі нього в підлітковому віці успішно реалізується провідна діяльність у вигляді процесу безпосереднього спілкування та налагодження стосунків з оточуючими, пізнання себе та інших як особистості. Процес становлення людини в соціумі може ускладнюватись рядом зовнішніх та внутрішніх факторів, які закріплюють у подальшому негативні якості індивіда, що унеможлиблює соціалізацію та адаптацію підлітка та знижує самооцінку.

Соціалізація підлітків з ООП в умовах інклюзивного навчання залежить не лише від рівня сформованості СІ, а й від місця кожного окремого учня в колективі. Це в свою чергу підтверджує думку Р. Стенберга про те, що СІ реалізується лише під час спілкування. За допомогою отриманих результатів тесту «Соціальний інтелект» Дж. Гілфорда та анкети для асистентів учителів ми дійшли висновку, що рівень сформованості СІ в інших учнів кожного окремого класу може компенсувати низькі показники деяких підлітків, але за умови адекватних взаємин між учнями.

Впроваджена протягом першого семестру система завдань вимагає проведення повторної діагностики рівня сформованості СІ перед наступним семестром та подальшого апробування тренінгової програми для згрупування учнівського колективу за допомогою спільної діяльності, розвитку емоційної складової СІ.

Список використаних джерел:

1. Івашкевич Е. З. Психологія соціального інтелекта педагога: дис. ... д. психол. наук: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. Київ, 2018. 431 с.
2. Івашкевич Е. З. Соціальний інтелект як система інтелектуальних здатностей особистості. Проблеми сучасної психології. 2016. Вип. 32. С. 153–166.
3. Івашкевич Е. З. Структура соціального інтелекту особистості та характеристика його базових складових. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка. 2014. Вип. 26. С. 60–65.

4. Івашкевич Е., Онуфрієва Л. Природа соціального інтелекту особистості та його базові функції. *Problems of modern psychology*. 2019. Iss. 44. С. 98–119.
5. Івашкевич Е. З. Соціальний інтелект особистості та його складові в структурі загального інтелекту. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2013. Т. 10, Вип. 25. С. 165–175.
6. Каплуненко Я. Ю. Особистісні чинники розвитку соціального інтелекту у фахівців соціономічних професій: дис. ... к. психол. наук: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. Київ, 2016. 262 с.
7. Руда Н. Л. Соціальний інтелект у структурі інтелекту. Проблеми сучасної психології. 2013. Вип. 21. С. 621–629.

КИРИЛЛОВА А. А., АНТОНЕНКО И. Ю. СОЦИАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ ПОДРОСТКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье рассмотрена проблема формирования социального интеллекта подростков в условиях инклюзивного обучения через реализацию заданий для активизации когнитивных способностей и навыков. Подано структуру и модель интеллекта по уровням. Продиагностировано и продемонстрировано результаты относительно уровней сформированности социального интеллекта у подростков с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: социальный интеллект, подростки с особыми образовательными потребностями, инклюзия.

KIRILLOVA A., ANTONENKO I. SOCIAL INTELLIGENCE OF ADOLESCENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION

The article considers the problem of social intelligence formation in adolescents during inclusive education through the implementation of tasks to enhance cognitive abilities and skills. The structure and model of intelligence by levels are presented. The results as for the levels of social intelligence formation in adolescents with special educational needs are diagnosed and demonstrated.

Key words: social intelligence, teenagers with special educational needs, inclusion.

Надійшла до редакції 30.04.2021 р.

УДК 37.042+372.3+159.922

СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНОЮ ОСВІТОЮ

Н. М. Компанець,

Інститут спеціальної педагогіки і психології

ім. М. Ярмаченка НАПН України

У статті узагальнюються нормативні вимоги до організації інклюзивної освіти в Україні. Зокрема, створено модель організації менеджменту інклюзивної освіти, яка висвітлює роботу фахівців на кожному рівні управління (державний, регіональний, місцевий, фахівців інших галузей). Описуються функції на кожному рівні, а також стосовно управління ресурсами (інформаційними, технічними, людськими, фінансовими, матеріальними).

Ключові слова: інклюзивна освіта, менеджмент, управління, освітнє середовище.

Постановка проблеми. Інклюзивна освіта є узагальненням усіх прогресивних процесів в освітній галузі, які передбачають побудову інклюзивного освітнього середовища, відображення загальних інклюзивних процесів в Україні, трансформації поглядів суспільства на ставлення до людей з особливими освітніми потребами, відображає відповідальність суспільства перед кожним його членом, обов'язок держави надати рівні можливості для кожної дитини, незалежно від наявності особливостей розвитку та освітніх потреб. Становлення інклюзивної освіти наразі забезпечено законодавчо, проте для подальшого розгортання процесу впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітній простір необхідне вдосконалення функціонування менеджменту інклюзивної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. На сьогодні організація інклюзивної освіти в Україні забезпечена практично всією нормативною документацією на усіх сходах: від дошкільної до вищої освіти. Кожного року вдосконалюється науково-методична підтримка утворення інклюзивного освітнього простору [2], є впевнений поступ суспільства до загальної інклюзивної культури. Для цього в закладах освіти і у громадах мають бути створені умови, проведені заходи для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

У закладах вищої освіти впроваджено спеціальні курси щодо інклюзивного навчання. Налагоджено роботу курсів підвищення кваліфікації для фахівців сфери освіти (А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко [5]).

Багато уваги державних структур, громадських організацій приділяється підготовці кадрів, методичній і психологічній готовності, налагодженню міждисциплінарних робочих стосунків, необхідних для ефективної інклюзії. Зокрема, це:

- тренінги для керівників і педагогів інклюзивних освітніх закладів (вихователів дошкільних закладів освіти й учителів початкових класів, які